

Vanaf 1 december 2020 wordt de contractvrijheid van ondernemingen verder aan banden gelegd

Op 21 maart 2019 keurde het Federaal Parlement een wet goed die een grote impact heeft op de contractsvrijheid in B2B-relaties, meer bepaald de *wet van 4 april 2019 houdende wijziging van het Wetboek van Economisch Recht met betrekking tot misbruiken van economische afhankelijkheid, onrechtmatige bedingen en oneerlijke marktpraktijken tussen ondernemingen*. Deze wet is heden ten dage gekend als de 'B2B-wet' en werd op 24 mei 2019 gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad.

De wet brengt drie nieuwe wijzigingen met zich mee: de onrechtmatige contractuele bedingen, misbruiken van economische afhankelijkheid en oneerlijke marktpraktijken tussen ondernemingen. Deze bepalingen zijn belangrijk voor ondernemingen, zowel voor kleine als grote, en zullen een voelende impact uitoefenen op hun gebruikelijke contractpraktijken.

Twee sets van wijzigingen zijn reeds in werking getreden. De derde set treedt in werking op 1 december 2020. In dit artikel worden kort de krachtlijnen besproken.

Onrechtmatige bedingen

De rechter zal weldra het al dan niet rechtmatig karakter van contractuele bedingen gesloten tussen ondernemingen veel ruimer kunnen beoordelen.

Het toepassingsgebied is bovendien bijzonder ruim en bepaalt dat alle overeenkomsten gesloten tussen ondernemingen getoetst kunnen worden aan de nieuwe regels. Echter zullen deze niet van toepassing zijn op financiële diensten en op overheidsopdrachten, en de eruit voortvloeiende overeenkomsten. Van belang is wel dat de nieuwe bepalingen slechts van toepassing zullen zijn op overeenkomsten die worden gesloten, hernieuwd of gewijzigd na 1 december 2020.

In B2B-contracten zal in de toekomst een contractueel beding onrechtmatig en verboden zijn wanneer het (al dan niet in samenhang met andere bedingen) een kennelijk onevenwicht schept tussen de rechten en plichten van de partijen. (art. 91/3 §1 WER) Dit is een zeer ingrijpende toevoeging aan het Wetboek van Economisch Recht.

Hoe dit algemeen verbod zal ingevuld worden en wat de impact zal zijn, is nog niet duidelijk. Het zal afhankelijk zijn van de hoven en rechtbanken hoe zij de norm interpreteren.

Naast de algemene toetsingsnorm, heeft de wetgever tevens in een zwarte en een grijze lijst voorzien die specifieke categorieën van bedingen behelzen. De zwarte lijst bevat 4 bedingen die hoe dan ook als onrechtmatig worden beschouwd en bijgevolg verboden zijn. De grijze lijst bevat 8 bedingen waarvan vermoed wordt dat deze onrechtmatig en verboden zijn, doch het tegenbewijs geleverd kan worden door de medecontractant. Er zal bijgevolg slechts beroep moeten gedaan worden op de algemene toetsingsnorm als een beding niet reeds nietig kan worden verklaard op basis van de bepalingen van de twee lijsten.

De zwarte lijst (art. VI.91/4 WER) bevat bedingen die ertoe strekken:

1. te voorzien in een onherroepelijke verbintenis van de andere partij terwijl de uitvoering van de prestaties van de onderneming onderworpen is aan een voorwaarde waarvan de verwezenlijking uitsluitend afhankelijk is van haar wil;
2. de onderneming het eenzijdige recht te geven om een of ander beding van de overeenkomst te interpreteren;

3. in geval van betwisting, de andere partij te doen afzien van elk middel van verhaal tegen de onderneming; of
4. op onweerlegbare wijze de kennisname of de aanvaarding van de andere partij vast te stellen met bedingen waarvan deze niet daadwerkelijk kennis heeft kunnen nemen vóór het sluiten van de overeenkomst.

De grijze lijst (art. VI. 91/5 WER) bevat bedingen die ertoe strekken:

1. de onderneming het recht te verlenen om zonder geldige reden de prijs, de kenmerken of de voorwaarden van de overeenkomst eenzijdig te wijzigen;
2. een overeenkomst van bepaalde duur stilzwijgend te verlengen of te vernieuwen, zonder opgave van een redelijke opzegtermijn;
3. zonder tegenprestatie het economische risico op een partij leggen indien die normaliter op de andere onderneming of op een andere partij bij de overeenkomst rust;
4. op ongepaste wijze de wettelijke rechten van een partij uit te sluiten of te beperken in geval van volledige of gedeelde wanprestatie of gebrekkige uitvoering door de andere onderneming van een van haar contractuele verplichtingen;
5. (onverminderd artikel 1184 van het Belgisch Burgerlijk Wetboek) de partijen te verbinden zonder opgave van een redelijke opzegtermijn;
6. de onderneming te ontslaan van haar aansprakelijkheid voor haar opzet, haar zware fout of voor die van haar aangestelden of, behoudens overmacht, voor het niet-uitvoeren van de essentiële verbintenissen die het voorwerp van de overeenkomst uitmaken;
7. de bewijsmiddelen waarop de andere partij een beroep kan doen te beperken; of
8. in geval van niet-uitvoering of vertraging in de uitvoering van de verbintenissen van de andere partij, schadevergoedingsbedragen vast te stellen die kennelijk niet evenredig zijn aan het nadeel dat door de onderneming kan worden geleden.

De sanctie van een onrechtmatig beding is de nietigheid van het specifieke beding. De rest van de overeenkomst blijft verder gelden zolang de overeenkomst kan voortbestaan zonder het nietige beding.

Misbruik van economische afhankelijkheid

Het verbod op misbruik van een positie van economische afhankelijkheid dat reeds in werking is getreden, houdt in dat het ondernemingen verboden is om misbruik te maken van een positie van economische afhankelijkheid van een andere onderneming, waardoor de mededinging op de betrokken Belgische markt of op een wezenlijk deel daarvan kan worden aangetast.

Het moet wel degelijk gaan om een misbruik van economische afhankelijkheid. Economische afhankelijkheid op zich is niet verboden. Wat misbruik kan inhouden, wordt door de wetgever aan de hand van voorbeeldsituaties in de wet weergegeven.

Bij het schenden van dit verbod, kan er gesanctioneerd worden met geldboetes tot 2% van de omzet van de betrokken onderneming of ondernemingsvereniging. Bovendien kunnen dwangsommen worden opgelegd in geval van niet-naleving van de beslissing van de mededingingsautoriteit.

De regels inzake misbruik van economische afhankelijkheid zijn op 1 juni 2020 in werking getreden.

Onerlijke marktpraktijken tussen ondernemingen

Door de B2B-wet worden specifieke regels voorzien tussen ondernemingen voor misleidende en agressieve handelspraktijken. Het is in belangrijke mate geïnspireerd op de reeds bestaande regeling bij consumenten.

De wetgever voert een algemeen verbod in op misleidende handelspraktijken (art. VI. 105-109 WER), alsook een algemeen verbod op agressieve handelspraktijken (art. VI/ 109/1-109/3 WER).

Schending kan leiden tot strafrechtelijke sancties of een vordering tot staking op initiatief van de Belgische minister van Economie of de benadeelde onderneming.

De regels betreffende oneerlijke marktpraktijken tussen ondernemingen zijn in werking getreden op 1 september 2019.

Besluit

De wet van 4 april 2019 voert een belangrijke inperking in op de contractvrijheid van ondernemingen. Vanaf 1 december 2020 zullen ondernemingen ertoe gedwongen worden om hun contracten alsook hun algemene voorwaarden aan een controle te onderwerpen, vermits er bepaalde, op dit moment bestaande en geldige bedingen als onrechtmatig en bijgevolg nietig zullen beschouwd worden.

De andere twee reeds in werking getreden wijzigingen hebben evenzeer een invloed op de contractvrijheid van ondernemingen om reden dat ondernemingen voorzichtig zullen moeten omspringen met sterke onderhandelingsposities, alsook met bepaalde marktpraktijken die ze normaliter toepasten.